asn bank

SEPTEMBER 2021

goedgeld

Koos Biesmeijer, directeur Naturalis

‘Natuur is high tech’

onderdeel van de volksbank

Foto: Josje Deekens

Een ondernemer uit de community Voor de Wereld van Morgen droomt hardop. Dit keer

Henk-Jan Room

die samen met Martin van Diggele het CityGard containertuintje bedacht. Een minituintje dat over een ondergrondse vuilcontainer wordt geplaatst en met container en al wordt opgetild bij het legen van de container.

‘Ik wist dat het afval rond vuilcontainers een hardnekkig probleem is, bijvoorbeeld in Den Haag. “Heb jij daar niet een oplossing voor?” werd mij al eens eerder door iemand van de gemeente Den Haag gevraagd. Zo gingen mijn compagnon Martin en ik op eigen initiatief aan het brainstormen. We denken breed, ons doel is om mensen met elkaar én hun eigen buurt te verbinden. Maar we maken het ook praktisch: wat is nou concreet het achterliggende verlangen waar we in tegemoet kunnen komen? Zo zagen we met bomenstickers beplakte containers. Het verlangen dat hierachter zit is de behoefte aan een schone en aantrekkelijke buurt.
We kwamen al brainstormend uit bij het idee van een tuintje rondom de container. Dat maakt van een plek die met afval en viezigheid wordt geassocieerd een plek met natuurschoon waar mensen samen zorg voor kunnen dragen. Ook brengen we zo meer groen in de stad, goed voor het stadsklimaat en de biodiversiteit.
Ons concept sloeg aan en al snel richtten we ons bedrijf CityGard op. Inmiddels lanceerden we zo’n 250 van deze containertuintjes door heel Nederland, en sinds kort ook Zwitserland. En dat is nog maar het begin, wat ons betreft... Groei is niet ons primaire doel, meer impact maken wel, in dit voorbeeld door meer groen en betrokkenheid in de stad te brengen. Daar mogen we dromen, ver weg van stickers en negatieve zaken als boetes, over dingen mooier en groener maken. Onze drijfveer is en blijft de duurzame verbinding tussen mens en natuur. Kennelijk raken we een dieper gevoelde wens, want klanten weten ons te vinden en zo rolt de bal als vanzelf steeds door. Daarnaast zijn we voortdurend aan het doorontwikkelen. Zo 3D-printen we de tuintjes nu uit afval, doen we tests met een “slim tuintje” vol met sensoren, werken we aan een app en blijven we slimme samenwerkingen aangaan met partijen die onze visie delen. We dromen met onze ogen en oren open, op zoek naar verbinding.’ •
citygard.nl

voor de wereld van morgen

asn bank

ASN Bank
Postbus 93514
2509 AM Den Haag
telefoon 070 - 35 69 333
informatie@asnbank.nl
www.asnbank.nl
ASN Klantenservice
070 - 35 69 335

goedgeld is een uitgave voor klanten en relaties van ASN Bank. In 2021 verschijnt het magazine drie maal op papier en online.

Redactie ASN Bank:
Afdeling Marketing & Communicatie

Advies redactie:
Buro Opwaarts, Zeist

Journalistieke productie
en coördinatie:
Maters & Hermsen, Leiden

Ontwerp en opmaak:
Katja Visser, Den Haag
Foto cover:
Josje Deekens, Voorburg
Prepress: Studio Boon
Druk: Quantes, Rijswijk

September 2021
© 2021 ASN Bank

FSC www.fsc.org MIX Paper from responsible sources FSC® C115305

Materiaal:
Magno naturel

ASN Bank beoogt met Goedgeld de dialoog over verduurzaming van de samenleving te stimuleren.
De meningen en overdenkingen in dit magazine dragen bij aan die dialoog, en weerspiegelen niet per definitie de visie van ASN Bank.

4 **Focus** Mobiliteit van de toekomst

6 **Goed nieuws** Tweede leven voor oude windmolens

8 **Baanbreker** Onderzoeksjournalist Jeroen Trommelen: ‘Uiteindelijk is er altijd een gevolg’

14 **Duurzaam dilemma** Beleggen in farma, moeten we dat nou wel doen?

18 **Hoe zit het met...?** Palmolie

22 **Koos Biesmeijer, Naturalis:** ‘Natuur is *high tech*’

27 **Gedicht Derek Otte** Met niks doen is alles verloren

28 **In beeld** Klimaatcrisis in posters: ‘Vecht mee, er is geen planeet B’

34 **Menselijke maat** Van economische groei naar zachte waarden

36 **Goed van pas** Plantenrekje uit plastic van digipassen

38 **VDWVM** Smeer jij groente op je gezicht?

39 **Column** Amara van der Elst

ZWEVEN

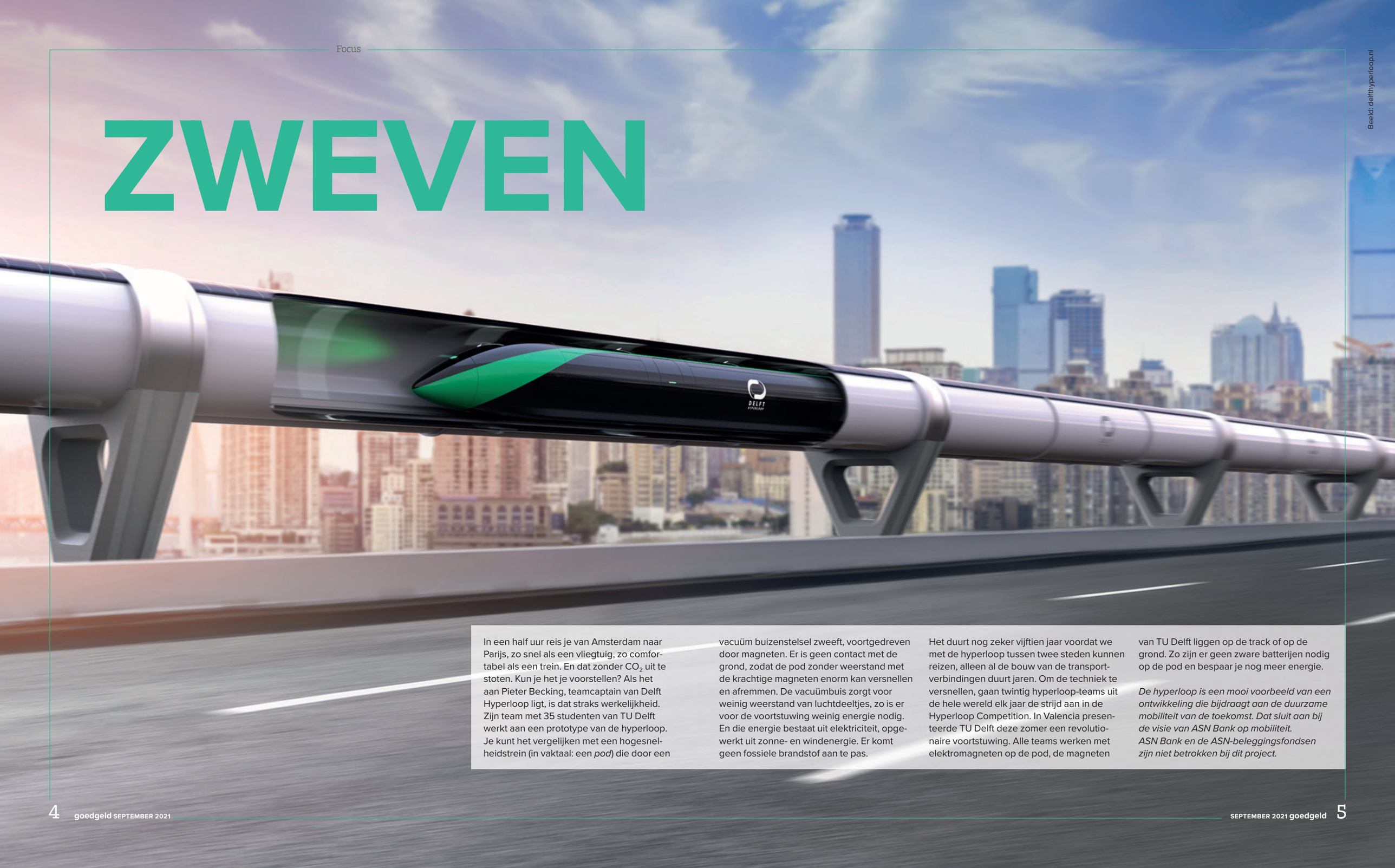

Beeld: delfthyperloop.nl

In een half uur reis je van Amsterdam naar Parijs, zo snel als een vliegtuig, zo comfortabel als een trein. En dat zonder CO_2 uit te stoten. Kun je het je voorstellen? Als het aan Pieter Becking, teamcaptain van Delft Hyperloop ligt, is dat straks werkelijkheid. Zijn team met 35 studenten van TU Delft werkt aan een prototype van de hyperloop. Je kunt het vergelijken met een hogesnelheidstrein (in vaktaal: een *pod*) die door een vacuüm buizenstelsel zweeft, voortgedreven door magneten. Er is geen contact met de grond, zodat de pod zonder weerstand met de krachtige magneten enorm kan versnellen en afremmen. De vacuümbuis zorgt voor weinig weerstand van luchtdeeltjes, zo is er voor de voortstuwing weinig energie nodig. En die energie bestaat uit elektriciteit, opgewerkt uit zonne- en windenergie. Er komt geen fossiele brandstof aan te pas.

Het duurt nog zeker vijftien jaar voordat we met de hyperloop tussen twee steden kunnen reizen, alleen al de bouw van de transportverbindingen duurt jaren. Om de techniek te versnellen, gaan twintig hyperloop-teams uit de hele wereld elk jaar de strijd aan in de Hyperloop Competition. In Valencia presenteerde TU Delft deze zomer een revolutionaire voortstuwing. Alle teams werken met elektromagneten op de pod, de magneten van TU Delft liggen op de track of op de grond. Zo zijn er geen zware batterijen nodig op de pod en bespaar je nog meer energie.

De hyperloop is een mooi voorbeeld van een ontwikkeling die bijdraagt aan de duurzame mobiliteit van de toekomst. Dat sluit aan bij de visie van ASN Bank op mobiliteit. ASN Bank en de ASN-beleggingsfondsen zijn niet betrokken bij dit project.

Foto: Josje Deekens

VAN MOOIE WOORDEN NAAR DUURZAME DADEN

Irina van der Sluijs, onze duurzame aanjager in de kledingindustrie, deed mee aan de CEO Fashion Agenda, een online-congres over verduurzaming van de mode-industrie. Tijdens een panelgesprek deed Irina een belangrijke oproep: '2020 was een ontluisterend jaar wat betreft mensenrechten en een leefbaar loon in de kledingsector. Het is van groot belang dat deze arbeiders en hun gezinnen niet nog meer in een vrije val raken. Ook al hebben veel bedrijven de afgelopen tien jaar goeie stappen gezet in het verduurzamen van de keten, het gaat erom dat ze de mooie woorden op papier leven gaan inblazen.' Om meer vaart te krijgen in dit proces drong Irina erop aan dat overheden met stevige wetten komen. Wetten die verankeren dat bedrijven mens en milieu in andere landen geen schade aanbrengen.

Onzichtbaar probleem zichtbaar maken

Wist je dat 30 procent van de lesbische, homoseksuele of biseksuele ouderen zwijgt over hun seksuele voorkeur? En dat een derde van de LHBTI-ouderen wel eens aan zelfmoord heeft gedacht? Trieste getallen die een relatief onbekend taboe aan het licht brengen. Het maakt dat een grote groep homoseksuele, lesbische, biseksuele, transgender en intersekse ouderen zich onzichtbaar voelt. Het Nationaal Ouderenfonds zet zich in om dit taboe de wereld uit te helpen en LHBTI-ouderen weer zichtbaar te maken. ASN Bank vindt het belangrijk dat iedereen zich thuisvoelt in de samenleving. Daarom ondersteunen we dit project via de ASN Foundation.
Meer info: zie **ouderenfonds.nl/lhbti**

Illustratie: Het Nationaal Ouderenfonds

Foto: Anneke Robbertsen, Business in Wind

WAT MOET JE MET EEN OUD WINDPARK?

Een windpark heeft geen eeuwig leven. Na een jaar of twintig moeten de turbines worden vervangen. Gebeurt dat op een duurzame manier? Op het Zuid-Hollandse eiland Goeree-Overflakkee laten ze zien dat dit wel degelijk kan. Dit jaar worden twaalf verouderde windturbines ingewisseld voor zeven nieuwe. Minder molens die bij elkaar meer vermogen opleveren, maar liefst 50 procent meer. De oude turbines worden opgeknapt en krijgen een tweede leven in Kazachstan. Eind dit jaar gaat het vernieuwde windpark De Plaet 33.000 huishoudens van stroom voorzien. Bijzonder aan het project is dat 2.400 bewoners via obligaties konden participeren. Dit project is mede mogelijk gemaakt met het spaargeld van klanten van ASN Bank. De windmolens gaan helpen om de CO_2-uitstoot in 2030 met 49 procent te verminderen.

EVEN VOORSTELLEN: ZONDEBOK

Wat hebben een tonijn, een lieveheersbeestje, een zeepaardje, een eendagsvlieg en een hond met elkaar gemeen? Ze spelen allemaal een hoofdrol in een van onze fabeldierencommercials. In de nieuwste ASN Bank-campagne staat een bok terecht voor het eten van een bloempje. De 30 seconden durende videoboodschap eindigt – zoals gebruikelijk – met een happy end: Zondebok wordt vrijgesproken. Zijn advocaat weet de rechter ervan te overtuigen dat de bok ook veel teruggeeft aan de natuur. Onderliggende moraal van dit verhaal? Het is geen zonde om vruchten te plukken van de natuur, zolang we ook in haar investeren. Dat de commercials een schot in de roos zijn, merken we aan reacties van klanten en reclamemakers. Voor eerdere campagnes ontvingen we marketingprijzen als de Gouden Esprix (2018), de SAN Consistent Accent (2019) en de Gouden Effie (2020).

Met een beetje hulp

ASN Bank en haar moederbedrijf de Volksbank maken zich sterk voor een beter Nederland. Daarom zetten we ons samen met vrijwilligersplatform NLvoorelkaar in voor organisaties met een hulpvraag. Omdat we zo enthousiast zijn over dit platform laten we je er graag mee kennismaken. Bovendien kunnen de duurzame partners van ASN Bank je hulp goed gebruiken. Heb je een uurtje? Geef 't aan een ander. Je kunt kiezen uit een korte opdracht (een challenge) of vrijwilligerswerk. Lees er meer over op **betervoorelkaar.nlvoorelkaar.nl/duurzaamheid**.

Onderzoeksjournalist Jeroen Trommelen

‘Uiteindelijk is er altijd een gevolg’

TEKST Saskia Klaassen
BEELD Judith Jockel

Na vijf jaar neemt hoofdredacteur Jeroen Trommelen afscheid van Investico. Met talloze reconstructies en onthullingen fungeert het platform voor onderzoeksjournalistiek als een ‘early warning systeem’ van de democratie, stelt hij. ‘Door zaken te signaleren, voorkomen we dat de situatie gierend uit de bocht vliegt.’

Investico huist in een levendige buurt in Amsterdam Oud-West met zelfs op een doordeweekse dag volle terrassen en gezellige koffietentjes. Maar in het redactielokaal in het voormalige Wilhelmina Gasthuis, met uitzicht op een parkachtige tuin, hangt een bijna serene sfeer. Naast Jeroen Trommelen is alleen diens opvolger Thomas Muntz aanwezig, de rest werkt in afwachting van een corona-vaccinatie thuis. Niets aan het interieur verwijst naar de voormalige functie van deze ruimte als verpleegafdeling van de afdeling chirurgie. Filmposters van ‘All the president’s men’ en ‘The Post’ herinneren de journalisten waarvoor ze hier zitten: met grondig journalistiek onderzoek het maatschappelijk debat voeden.

Sinds 2016 heeft Jeroen Trommelen (64) de leiding over vier vaste medewerkers en veertien freelancers. In die tijd sleepte de redactie verschillende nominaties en prijzen in de wacht. Bijzonder aan het platform is dat het zelf geen publicerend orgaan is. Altijd wordt een partnerschap gezocht met andere media, vaak ook met verschillende tegelijkertijd. Zo was de recente onthulling dat met de nieuwe vergunningsregels juist méér stikstof wordt uitgestoten een gezamenlijke productie van weekblad De Groene Amsterdammer, 1Vandaag en vier regionale Brabantse kranten.

GIFSCHANDAAL

Samenwerking is volgens de hoofdredacteur de motor achter het succes van het grootste onderzoeksplatform van Nederland. ‘Natuurlijk moet je dat niet doen met twee naaste concurrenten. Dus niet met én de Volkskrant én Trouw, zij zouden er dan ook geen capaciteit voor vrijmaken. Bovendien gaat dat ten koste van de pluriformiteit. Maar een omroep en een krant, dat gaat prima samen. Je versterkt elkaar en zorgt tegelijkertijd voor meer bereik.’ Coalities tussen omroepen en dag- en weekbladen waren lange tijd taboe. Media bevochten elkaar juist voor de beste scoop. Maar volgens Trommelen denken nieuwsconsumenten daar veel ontspannener over. Het maakt ze niets uit wie bij het Toeslagenschandaal de primeur had, RTL of Trouw. ‘Het publiek wil niet weten wie de eerste was maar of een zaak goed is uitgezocht. Als media hebben samengewerkt, is dat een signaal voor kwaliteit.’
Zelf begon Trommelen zijn loopbaan in de journalistiek op de klassieke manier. Hij werd tot twee keer toe uitgeloot voor de journalistiekopleiding, dus ging hij als leerling aan de slag bij dagblad De Stem in Breda. Na drie jaar stapte hij over naar de Volkskrant en werd in eerste instantie gestationeerd in Rotterdam. Hij versloeg er eind jaren 70 onder meer het eerste grote gifschandaal van het land. Het dorp Lekkerkerk, onder de rook van Rotterdam, bleek ‘letterlijk gebouwd op gifvaten’. Tegelijkertijd was het een tijd van grote sociale onrust, met wilde havenstakingen tegen het opheffen van arbeidspools en onzekerheid voor de havenarbeiders.

STRUCTUURVRAGEN

In de 35 jaar bij de Volkskrant schreef hij over de meest uiteenlopende maatschappelijke onderwerpen. Met de groei van zijn dossierkennis kwamen vanzelf de vervolgvragen. ‘Je gaat dan beter zien wat je nog niet weet en wat er wordt verzwegen. Ik vermoed dat elke journalist wel deze behoefte kent aan verdieping en zo moeilijk is onderzoek nou ook weer niet. Met een flinke dosis nieuwsgierigheid en koppigheid stoot je vanzelf door.’

‘Met een flinke dosis nieuwsgierigheid en koppigheid stoot je vanzelf door’

Toch wordt niet elke journalist onderzoeksjournalist, erkent hij. ‘Ik zie het als een specialisme waarin je jezelf kunt bekwamen, zoals je dat ook kunt in nieuwsverslaggeving en interviewen.’ Een onderzoeksjournalist maakt zijn eigen hypotheses, niet gedicteerd door de waan van de dag. Zelf noemt hij dat ‘structuurvragen’ die altijd gaan over de processen die schuilgaan achter de actualiteit. Zo begon zijn eerste klus op de in 2006 gevormde onderzoeksredactie van de Volkskrant met een ANP-persbericht over een opstand in Ivoorkust. Het spoor leidde naar het in olie handelende Nederlandse bedrijf Trafigura. ‘Ik had kennis van gifstortingen en van de scheepvaart en ben erin gedoken.’ Samen met The Guardian, BBC en een Noorse omroep onthulde Trommelen hoe Trafigura de vergiftiging van dertigduizend West-Afrikanen in de doofpot wilde stoppen. De artikelenreeks leverde hem een internationale prijs voor onderzoeksjournalistiek op.
De afgelopen tien jaar nam onderzoeksjournalistiek ook internationaal een grote vlucht. Mede dankzij de internetrevolutie die het vinden en delen van informatie zoveel makkelijker heeft gemaakt. Maar óók omdat serieuze media werden gedwongen zich te onderscheiden van de ‘makkelijke clicks en snelle meningen die je op elke straathoek kan halen’. Ook al zijn er naar zijn smaak nog steeds redacties die ‘van twee walletjes eten’ omdat ze de keuze voor een eigen onderzoeksredactie niet durven te maken en ook blijven inzetten op de snelle muiskliks. ‘Ik ben ervan overtuigd dat de lezer van een serieus medium daar helemaal niet naar op zoek is.’

VERWONDERING

Maar onderzoeksjournalistiek is óók arbeidsintensief en het budget van redacties is beperkt. Een gemiddeld artikel vergt al snel veertig werkdagen, met een maximum van drie maanden. De bescheiden vergoedingen in de dag- en weekbladjournalistiek zijn bij lange na niet genoeg om de kosten te dekken. Investico is aangewezen op particuliere én overheidssponsoren, zoals het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek die garant staan voor de onafhankelijkheid van de redactie.
Aan elk onderzoek werken minstens twee journalisten. ‘Omdat je dan meer mensen hebt die hun verwondering laten werken. Tegelijkertijd houd je elkaar scherp.’ Elk jaar leidt Investico een nieuwe lichting onderzoeksjournalisten op. Tijdens een intensieve masterclass werkt een groep van vier tot vijf deelnemers zes maanden lang gezamenlijk aan een groot onderzoek.

HEILIGE HUISJES

Hij vindt het een luxe dat onderzoeksjournalisten in Nederland zelf hun onderwerpen kunnen kiezen en maatschappelijke kwesties kunnen agenderen die buiten de waan van de dag vallen en anders onderbelicht zouden zijn. Door de nieuwe feiten die ze aandragen hebben ze een belangrijke functie in het maatschappelijk debat. ‘Wij zorgen voor een *earlywarningsysteem*, we kunnen zaken signaleren voordat ze gierend uit de bocht vliegen.’ Hij is ervan overtuigd dat het Toeslagenschandaal niet zo was geëscaleerd als de onderzoeksjournalistiek er eerder op had kunnen duiken. En nee, daarmee voeden Trommelen en zijn collega’s niet het anti-establishment-gevoel, vindt hij. ‘Dingen gaan nu eenmaal fout. Waar het om gaat, is dat ze uiteindelijk worden gecorrigeerd.’ Gelukkig gebeurt dat meestal, direct of indirect. ‘Soms moet je geduld hebben, maar er is altijd een gevolg.’ In een enkel geval duurt dat decennia, zoals met de uitwassen van flexwerk, waarvoor de basis aan het eind van de vorige eeuw werd gelegd. Nu komen overheid, vakbonden en werkgevers daarop terug. Hij noemt een experiment als de robotrechter, dat na publicaties van Investico stopte. Ook aan de huisvesting en arbeidsvoorwaarden van arbeidsmigranten, waar Investico jaren onderzoek naar deed en in 2019 het boek >

ASN FOUNDATION STEUNT ONDERZOEKSJOURNALISTIEK

Onafhankelijke, verdiepende journalistiek levert de bouwstenen voor een goed geïnformeerd maatschappelijk en politiek debat. Dat deze journalistiek bestaat lijkt vanzelfsprekend in ons land, maar is het niet. Daarom steunt de ASN Foundation zowel Investico als de Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ). Beide zetten zich in voor onafhankelijk, grondig en structureel journalistiek onderzoek om het publieke debat beter te kunnen voeden. De steun van de ASN Foundation gebruikt Investico voor het in stand houden van de organisatie.

‘Uitgebuit’ over publiceerde, wordt met een commissie onder leiding van Emile Roemer eindelijk iets gedaan. Hetzelfde geldt voor de flexibele huurcontracten die Investico onderzocht. ‘Ik geef je op een briefje, die worden teruggedraaid.’
De onderwerpen die Trommelen opsomt geven de indruk dat onderzoeksjournalistiek vooral een links-progressieve bezigheid is. Maar daar is hij het niet mee eens. Meer dan eens schopte Investico tegen heilige linkse huisjes. ‘Dat biomassa niet duurzaam is, daar wilde de milieubeweging in eerste instantie niet aan.’ Ook bracht het collectief het ‘rechtse geluid’ dat sommige vormen van misdaad juist toenemen. ‘Wij ontdekten dat slachtoffers worden ontmoedigd om aangifte te doen. Dat de criminaliteitscijfers dalen, komt mede door het registratiesysteem van de politie.’

‘Ook de Volkskrant heeft een beter omschreven beroepscode nodig’

Met zijn vertrek bij Investico eindigt ook een periode waarin Trommelen ‘acht van de zeven dagen’ aan het werk was. Helemaal afscheid nemen van de journalistiek doet hij nog niet: per 1 september start hij als Ombudsman bij zijn oude werkgever de Volkskrant om daar op verzoek van de hoofdredactie de interne ‘tegenmacht’ te gaan uitoefenen. Ook journalisten en redacties maken fouten, stelt hij, alleen wordt dat door het kritische publiek steeds minder geaccepteerd. Bij Investico zorgde hij voor een systeem van transparante journalistiek en verantwoording afleggen, zoals via de podcast Speurwerk. Ook de Volkskrant heeft een beter omschreven beroepscode nodig met transparante ethische regels. In zekere zin gaat het onderzoeken in zijn nieuwe functie dus gewoon door, opnieuw naar processen áchter de waan van de dag. En ook nu hecht hij sterk aan zijn onafhankelijke positie. ‘Het mooie van mijn leeftijd is dat ik me geen zorgen meer hoef te maken om mijn loopbaan, ik kan mijn analyses in alle vrijheid maken.’ •

JEROEN TROMMELEN (64) werkte 35 jaar bij de Volkskrant als (onderzoeks)journalist. Hij schreef verschillende boeken, waaronder Gowtu (over de Surinaamse goudkoorts) en het Handboek Milieu. Daarnaast was hij bestuurder en voorzitter van de Nederlands-Vlaamse Vereniging voor Onderzoeksjournalistiek, VVOJ. Trommelen ontving diverse journalistieke prijzen waaronder de Daniel Pearl Award van het internationale consortium van onderzoeksjournalisten, ICIJ. In 2013 won hij de Tegel met de onthulling dat 50-plus-leider Henk Krol, die strijdt voor hogere pensioenen, als ondernemer zelf zijn pensioenpremies niet betaalde en personeel berooid achterliet.
Sinds 2016 is hij hoofdredacteur van Investico, platform voor onderzoeksjournalistiek.
Per 1 september start Jeroen Trommelen als Ombudsman bij de Volkskrant.

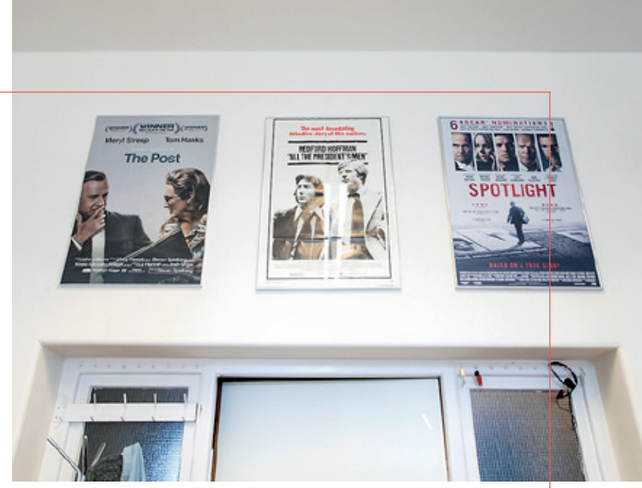

ASN AANMOEDIGINGSPRIJS

Investico-journalisten Adrian Estrada en Felix Voogt kregen in juni de ASN Aanmoedigingsprijs voor talent in de categorie 30 jaar en jonger. Zij schreven het verhaal Het stikstofprobleem van de Nederlandse veehouderij. Volgens de jury beschrijven Estrada en Voogt op overtuigende wijze hoe het komt dat de Nederlandse overheid weinig resultaat boekt.

Beleggen in farma, ja of nee?

Foto's: Josje Deekens

Medicijnen en vaccins kunnen het verschil maken tussen leven en dood. Maar in de farmaceutische industrie gaat nog steeds veel mis. Waakzaamheid is geboden, als het gaat om beleggen in farma.

Het imago van farmaceuten zit dankzij de razendsnelle ontwikkeling van de coronavaccins in de lift. Stonden ze een jaar geleden nog onderaan de lijst van meest betrouwbare bedrijven, inmiddels ontvangen zij over het algemeen ook lof. Mede dankzij de beschikbaarheid van vaccins gaat een groot deel van de wereld geleidelijk van het slot. Ook buiten corona leveren farmaceuten een essentiële bijdrage aan de wereldwijde gezondheidszorg. Medicijnen verbeteren voor een grote groep kwetsbare mensen de kwaliteit van leven. En niet zelden maken ze het verschil tussen leven en dood. De bedrijven die deze medicijnen ontwikkelen en produceren, zijn dan ook onmisbaar voor de gezondheid en het welzijn van mensen.

DOKTER VERTROUWEN

De keerzijde van de farmaceutische industrie staat al een aantal jaar in de belangstelling. Een belangrijk thema is het openbaar maken van betalingen aan gezondheidsprofessionals wereldwijd. Patiënten moeten hun dokter volledig kunnen vertrouwen. Zij hebben recht op volledige transparantie en moeten kunnen inzien of hun dokter betalingen ontvangt van farmaceutische bedrijven. Voor die betalingen kunnen goede redenen zijn, zoals educatie of het meewerken aan onderzoek. Maar farmaceuten moeten daar wel openheid over geven. >

DIT PLEIT VOOR BELEGGEN IN FARMA

- **Farmaceutische bedrijven leveren een essentiële bijdrage aan de wereldwijde gezondheidszorg.**
- **Medicijnen en vaccins verbeteren de kwaliteit van leven van veel mensen en maken soms het verschil tussen leven en dood.**
- **Een aantal farmaceutische bedrijven neemt initiatieven om nieuwe middelen makkelijker beschikbaar te maken in arme landen.**

DIT PLEIT TEGEN BELEGGEN IN FARMA

- **Medicijnen zijn niet overal voor iedereen beschikbaar. Zo hebben arme landen slecht toegang tot onderzoek en medicijnen voor tropische ziektes. Bijvoorbeeld ebola werd niet interessant gevonden.**
- **Fabrikanten zijn lang niet altijd transparant over ontwikkeling, productie en verkoop van hun medicijnen.**
- **Door prijsafspraken en onduidelijk beloningsbeleid krijgen patiënten soms niet de medicijnen die nodig of het beste voor ze zijn.**

Ook het beloningsbeleid is een veelbesproken onderwerp. Veel bedrijven belonen hun verkooppersoneel op basis van individuele verkoopdoelen. Technische kennis en kwaliteit van de service die ze verlenen aan gezondheidsprofessionals worden minder beloond, terwijl juist daarmee het belang van de patiënt centraal komt te staan.

LANGZAME VOORUITGANG

Zit er na alle aandacht van de afgelopen jaren ook verbetering in de sector? Ja, maar het gaat langzaam. Naar aanleiding van vragen van onder meer ASN Impact Investors rapporteert AstraZeneca inmiddels over transparantie over betalingen. En GlaxoSmithKline paste het beloningsbeleid aan.

Ook uit de jaarlijkse Access to Medicine Index (een overzicht van het beleid van geneesmiddelenfabrikanten om de allerarmsten van de nodige medicijnen te voorzien) blijkt vooruitgang. Acht van de twintig grootste farmaceutische bedrijven nemen initiatieven om nieuwe middelen makkelijker beschikbaar te maken in arme landen. •

ASN STANDPUNT

ASN Impact Investors (beheerder van de ASN Beleggingsfondsen) kiest ervoor om op een verantwoorde manier te beleggen in farma. Dat wil zeggen: alleen in bedrijven die medicijnen op een duurzame en eerlijke manier maken en verkopen.

'Wij zijn van mening dat medicijnen en vaccins nodig zijn', zegt Mariëtta Smid, senior manager Duurzaamheid bij ASN Impact Investors. 'Het liefst zien we dat er nadruk wordt gelegd op preventie. Maar de realiteit is dat kwetsbare groepen altijd gebaat zullen zijn bij goede medicijnen en vaccins. Experts, denk aan wetenschappers en medici, bevestigen dit. Dat standpunt volgen wij.'

In de strijd om eerlijke farma voert ASN Impact Investors al sinds 2015 engagement met de sector. Mariëtta: 'Dat houdt in dat we in gesprek gaan met de bedrijven over onderwerpen die wij belangrijk vinden. We willen ze bewust maken van hun prestaties op het gebied van mensenrechten, klimaat en biodiversiteit. Dokters omkopen om bepaalde medicijnen voor te schrijven, vinden we bijvoorbeeld ontoelaatbaar. Ook willen we dat iedereen op de wereld toegang moet krijgen tot alle medicijnen. Daarnaast stellen we vragen over het beloningsbeleid. De afweging om wel of niet te beleggen in een bedrijf maken we heel zorgvuldig. In een uiterst geval nemen we afscheid.

Dit hebben we in 2019 met een aantal farmaceuten gedaan waar we onvoldoende vooruitgang en commitment zagen. Maar tegelijkertijd blijft de ontwikkeling en productie van medicijnen heel belangrijk. We volgen nieuwsberichten rondom de bedrijven continu en beoordelen tweejaarlijks uitgebreid het beleid. We informeren de bedrijven over onze uitkomsten en stimuleren ze te verbeteren. Zo zijn we ook als kleine speler in staat om veranderingen in gang te zetten.'

BRONNEN

Mariana Mazzucato: The Entrepeneurial State
Ruben Mersch, de Correspondent: De uitvinder van het coronavaccin is... niet Big Pharma (maar die krijgt wel de eer én de poen)
2021 Access to Medicine Index: latest analysis of pharma action

PALMOLIE

Palmolie is een eetbare, plantaardige en goedkope olie met een enorme verscheidenheid aan toepassingen: van koekjes en babyvoeding tot shampoo en biobrandstof. Helaas leidt de productie van palmolie ook tot ontbossing, vervuiling en uitbuiting.

WAT IS PALMOLIE?
Palmolie wordt gemaakt van de oranjerode vruchten van de oliepalm. Als de palmvrucht rijp is, wordt deze geoogst en binnen 24 uur gestoomd en geperst. Palmolie bestaat grotendeels uit verzadigde vetten die vrijkomen uit het vruchtvlees. Van de pit maakt de producent palmpitolie.

WAAR GEBRUIKEN WE HET VOOR?
Palmolie zit in 60 procent van samengestelde producten die je in de supermarkt vindt, zoals brood, beleg, cosmetica en babyvoeding. Het is een belangrijke bron van vetten in onze voeding. De olie geeft structuur aan producten en is geschikt als drager van smaakstoffen en aroma's. Koekjes blijven er knapperig door en margarine juist smeuïg.

HOEVEEL VRUCHTEN HEEFT EEN OLIEPALM?

- De vruchten zitten met honderden tot duizenden bij elkaar in dichte trossen van zo'n 25 kilo.
- Elke palmvrucht bevat 30 tot 35% olie.
- Een oliepalm kan 20 jaar vruchten geven en levert 6 tot 10 maal meer op dan andere oliegewassen.

WAAR KOMT PALMOLIE VANDAAN?
De oliepalm groeit in tropische landen met een hoge luchtvochtigheid. Oorspronkelijk komt de boom uit West- en Zuidwest-Afrika.

85% van de wereldwijde palmolie komt van plantages in Indonesië en Maleisië. In de afgelopen 20 jaar heeft Indonesië 10,2 miljoen hectare extra bomen aangeplant. Ter vergelijking: Nederland heeft een oppervlakte van 4,1 miljoen hectare. Indonesische boeren produceerden in 2021 ruim 43 miljoen ton olie. De overheid wil dat laten groeien tot 60 miljoen ton in 2035.

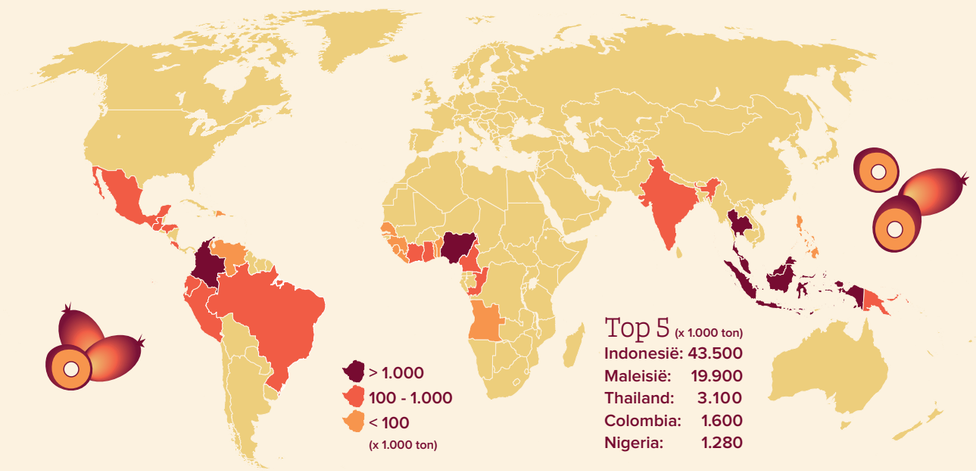

WAT IS ER MIS MET PALMOLIE?
De slechte reputatie van palmolie komt niet door de vrucht of de boom zelf. De oliepalm heeft weinig grond en bestrijdingsmiddelen nodig om te groeien en produceert het hele jaar door vruchten. Het grote probleem zit in de schaal van de productie:

1. Ontbossing en klimaatverandering
Om plaats te maken voor oliepalmen is de bestaande landbouwgrond bij lange na niet voldoende. Producenten kappen grote stukken oerwoud of steken bomen en veengrond in brand. In Indonesië ging tussen 2001 en 2015 7 miljoen hectare oerbos tegen de vlakte om ruimte te maken voor oliepalmen. Bij de verwoesting van bossen komt veel fijnstof en CO_2 vrij.

2. Biodiversiteitsverlies
Met het kappen van bossen, tropisch regenwoud en veenland verdwijnen hele ecosystemen. Met als gevolg: bedreiging van het voortbestaan van orangoetangs, neushoorns, olifanten, tijgers, tropische vogels en zeldzame plantensoorten. Na het uitpersen van de vruchten, worden de resten geloosd in rivieren. Deze resten onttrekken zuurstof aan het water, wat leidt tot een hoge vissterfte, en veroorzaken problemen voor de lokale voedselvoorziening.

3. Landonteigening
Palmoliebedrijven gebruiken (juridische) trucs en geweld om de lokale bevolking te verjagen. Zo beroven ze mensen van hun land en inkomen. In 2020 waren in Indonesië 241 conflicten over land. Ook in Afrikaanse landen is dit een terugkerend probleem.

4. Zware werkomstandigheden en kinderarbeid
Het werk op de palmolieplantages is zwaar en slecht betaald en er is sprake van kinderarbeid. Veel arbeiders werken onbeschermd met bestrijdingsmiddelen, wat gezondheidsrisico's met zich meebrengt.

WAT ZIJN ALTERNATIEVEN?
Een mogelijkheid zou zijn: palmolie vervangen door alternatieve oliën als sojaolie, olijfolie, koolzaadolie en zonnebloemolie.

Belangrijkste oliegewassen met elkaar vergeleken

Palmolie | Soja | Koolzaad

Soorten rijkdom*

*Aantal amfibieën, zoogdieren en vogels op de Rode Lijst van IUCN die in het gebied van het oliegewas voorkomen.

Land benodigd voor één ton olie

Bron: https://www.wur.nl/nl/nieuws/Nieuw-licht-op-duurzaamheid-van-palmolie.htm

RSPO-KEURMERK
Het belangrijkste keurmerk voor palmolie is de RSPO-certificering. RSPO staat voor Roundtable on Sustainable Palm Oil, een internationaal platform van telers, verwerkers, voedingsbedrijven, investeerders en milieu-organisaties, die samen de groei en het gebruik van duurzame palmolie stimuleren, rekening houdend met sociale, ecologische en economische aspecten.

In 2019 verwerkte de Nederlandse voedingsmiddelenindustrie **87%** RSPO-gecertificeerde duurzame palmolie.

HOE STAAT ASN BANK IN DE PALMOLIE-DISCUSSIE?
Wij zijn geen voorstander van een boycot op palmolie. Alternatieven als olijf-, zonnebloem- of raapzaadolie lossen het palmolieprobleem niet op. Het leidt tot gebruik van meer landbouwgrond, kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Bovendien raken miljoenen boeren bij een boycot hun inkomen kwijt.
ASN Impact Investors maakt de principiële keuze om niet te beleggen in palmolieproducenten, -raffinaderijen en bedrijven die actief zijn met biobrandstof op basis van palmolie. Bij het aanleggen en beheren van deze plantages en bij het verwerken van de vruchten vinden grote misstanden plaats. De ASN Beleggingsfondsen kunnen wel beleggen in bedrijven die palmolie inkopen, maar alleen als ze RSPO-lid zijn, NDPE-beleid hebben (een manier om als bedrijf duurzaam inkoopbeleid voor palmolie op te zetten) en bij voorkeur de gevolgen van het verlies aan biodiversiteit compenseren.

WAT KUN JE ZELF DOEN?
Producten zonder palmolie kopen is lastig, het zit in ontzettend veel voedingsmiddelen en cosmetica-producten. Fabrikanten zijn verplicht om te vermelden dat een product palmolie bevat. Bij voedingsmiddelen is dat tamelijk duidelijk: bij de ingrediënten staat plantaardige olie (palm), palmolie of palmvet vermeld. Bij cosmetica is dit lastiger: er zijn wel 200 verschillende stoffen die van palmolie afgeleid (kunnen) zijn, maar die niet altijd als zodanig te herkennen zijn.
Je herkent gecertificeerde palmolie aan het RSPO-logo met palmboom, maar de meeste producenten gebruiken dit logo (nog) niet op de verpakking.
Ben je geïnteresseerd in producten zonder palmolie? Dan kun je de lijst van Zaailingen raadplegen, zie **zaailingen.com**.

TEKST Rody van der Pols
BEELD Josje Deekens

‘Natuur is high tech’

Als wetenschappelijk directeur van Naturalis en hoogleraar Natuurlijk Kapitaal aan de Universiteit Leiden weet Koos Biesmeijer alles over de onschatbare waarde van soortenrijkdom. ‘De natuur is beter in economie dan wijzelf.’

De meeste mensen kennen Naturalis vooral als een publieksmuseum, maar het is veel meer dan dat. Kunt u uitleggen wat de betekenis is van Naturalis?

'Wij zijn al tweehonderd jaar de rijkscollectie voor 'natuurlijke historie', zoals dat zo mooi heet. Zoals het Rijksmuseum schilderijen heeft, verzamelen wij biodiversiteit. Onze collectie bestaat uit 42 miljoen objecten. Botten van dino's, maar ook heel veel insecten, plantensoorten, schimmels, zelfs de eerste, bekende tomaat in Europa van omstreeks 1540. Als je iets van die – al dan niet uitgestorven – soorten wilt weten, kun je ze bij ons bestuderen. Op die manier kunnen we terugkijken in de tijd en bijvoorbeeld zien wat de impact van klimaatverandering is geweest. We zijn dus in de eerste plaats een wetenschappelijk instituut en pas sinds 1997 ook een publieksmuseum.'

Wat is uw rol als wetenschappelijk directeur?

'Bij Naturalis lopen meer dan honderd onderzoekers rond. Sommigen weten alles van de Amazone-bomen, anderen zijn expert op het gebied van platwormen of spinnen, weer anderen weten precies hoe ecosystemen in elkaar zitten. Als wetenschappelijk directeur faciliteer ik de onderzoekers en zetten we samen de lijnen uit: welke onderzoeken willen we doen, waar is onze kennis nodig, met welke partijen werken we samen en hoe krijgen we daar geld voor?'

Speelt maatschappelijke relevantie daarbij een rol?

'Soms wel, soms niet. Fundamenteel onderzoek is heel belangrijk; je weet nooit waar een ontdekking toe leidt. Daarnaast kijken we steeds vaker hoe ons onderzoek kennis oplevert voor de maatschappij, vaak in samenwerking met andere partijen. Denk bijvoorbeeld aan de landbouw. Je kunt met gif en kunstmest een soort *fastfood*-landbouw bedrijven. Maar wil je overschakelen naar kringlooplandbouw – dus een systeem waar je niks ingooit en dat zichzelf in stand houdt – dan moet je kennis hebben van ecosystemen. Van insecten, wormen en bodemleven. Als je een plaag niet meer kan platspuiten, moet je weten welke sluipwesp of schimmel je kunt inzetten. Die kennis komt bij ons vandaan.'

Hoe ziet zo'n samenwerkingsproject eruit?

'Ik ben met mijn onderzoeksgroep bijvoorbeeld betrokken bij een project in de Alblasserwaard. Daar bekijken we samen met de melkveehouders, de kaasfabriek, provincie en waterschap hoe we op een natuur-inclusieve manier kunnen boeren. Iets soortgelijks doen we in de Bollenstreek. Als we de biodiversiteit willen beschermen, moet ons huidige landbouwsysteem op de schop. Dan moeten we af van gif en kunstmest en werken met oplossingen die de natuur ons aanreikt. En de boeren belonen voor de diensten die ze leveren, zoals natuurbehoud en waterbeheer. Aan dit soort maatschappelijke vraagstukken kan Naturalis met zijn kennis van soorten en ecosystemen bij uitstek een bijdrage leveren.'

Is dat ook de boodschap die u uitdraagt als hoogleraar Natuurlijk Kapitaal aan de Universiteit Leiden: dat we de natuur beter op waarde moeten schatten?

'Zeker. Als je kijkt naar de bijdrage van de natuur aan onze drinkwaterzuivering, luchtzuivering, bodemvruchtbaarheid, voedselvoorziening, recreatie... Opgeteld is die waarde veel groter dan alle bruto nationaalproducten bij elkaar, iets dat mensen zich te weinig realiseren. Daarom is het handig om te laten zien: goed zorgen voor de natuur levert je geld op, zeker op de lange termijn. Neem bijvoorbeeld zeespiegelstijging en klimaatadaptatie: het wordt warmer en er komt meer water. Met dijken kun je daar echt niet tegenop bouwen. Maar als je ruimte geeft aan het water en aan de natuur, kun je goedkopere, duurzamere oplossingen ontwerpen. We moeten gaan bouwen met de natuur, *building with nature*, zoals dat in het Engels zo mooi heet. De natuur is ontzettend *high tech* en heeft oplossingen voor problemen die wij nog niet eens hebben bedacht.' >

'Wil je overschakelen naar kringlooplandbouw, dan moet je kennis hebben van ecosystemen'

Wat is zo'n probleem waarvoor de natuur een pasklare oplossing heeft?
'Bijvoorbeeld de droogte in Nederland. In feite hebben we geen droogteprobleem, maar een waterverdelingsprobleem. Traditioneel pompen we het water weg zodra er te veel regen valt. Maar nu we minder neerslag hebben, moeten we dat water opslaan en vasthouden. De natuur is daar heel goed in: opslaan als een spons en daarna langzaam afgeven. Maar dan moeten we wel onze waterhuishouding anders inrichten, anders dan we de afgelopen eeuwen hebben gedaan. Dat is een omslag in het denken die niet zomaar is gemaakt.'

Dan helpt het om aan zo'n natuuroplossing een prijskaartje te hangen.
'Precies. De natuur is beter in economie dan wijzelf, zeg ik wel eens. Maar je moet het wel inzichtelijk en meetbaar maken. Om die reden werken we ook samen met ASN Bank. ASN Bank wil met een groep van 25 financiële instellingen biodiversiteit een plekje geven binnen het financiële systeem. Je moet dan kunnen becijferen wat de impact is van biodiversiteitsverlies, welke risico's kleven daaraan? Daar helpen we de bank bij.'

Het gaat hard met het biodiversiteitsverlies; de komende decennia sterven naar schatting 1 miljoen soorten uit. Hoe houdt u de moed erin?
'Dat valt af en toe niet mee, eerlijk gezegd. Ik vrees dat ik het uitsterven van de ijsbeer nog ga meemaken. Of neem Madagaskar met al zijn unieke soorten. Met elk stuk bos dat daar wordt gekapt – en dat gaat heel hard – verdwijnen er soorten van aarde. Maar ook dichter bij huis: Nederland is wereldkampioen biodiversiteitsverlies, onze rode lijsten met bedreigde soorten zijn langer dan in alle landen om ons heen en de Europese natuurdoelstellingen halen we van geen kant. Ondertussen zie ik – behalve in Brussel – weinig politiek draagvlak om daar structureel iets aan te veranderen.'

Wat is daarvoor nodig in uw ogen?
'Dan kom ik terug op het punt dat ik eerder maakte: ons landbouwsysteem – let op: ik zeg niet 'de boer' – is de crux tot biodiversiteitsherstel. We moeten af van onze intensieve landbouw met zijn monoculturen, gifstoffen, kunstmest, stikstofoverschot en intensieve waterverbruik. We moeten overschakelen op kringlooplandbouw. Dat vraagt om een systeemverandering, een transitie. Dat gaat pijn doen, maar het moet wel gebeuren. Net zoals we hebben gezegd: we gaan van het gas af. We hebben zo'n stip aan de horizon nodig, zodat partijen kunnen investeren in alternatieven. Maar goed, vooralsnog zie ik het niet op grote schaal gebeuren.'

Een sombere boodschap.
'Er zijn ook positieve ontwikkelingen hoor. Zo hebben we sinds 2018 het Deltaplan Biodiversiteitsherstel, een initiatief van natuurorganisaties, boeren, wetenschappers, banken en bedrijven. Overal in het land haken initiatieven aan om de soortenrijkdom te stimuleren. En dan kan het soms hard gaan. Ik zie het in mijn eigen woonomgeving. Acht jaar geleden zijn we in de driehoek Leiden, Alphen aan den Rijn en Zoetermeer het project Groene Cirkel Bijenlandschap gestart om de groene, circulaire economie vorm te geven. Bijvoorbeeld door in dit gebied anders te maaien en anders de sloten te schonen. In drie jaar tijd is het aantal wildebijensoorten met 34 procent toegenomen. Dat is prachtig om te zien, en houdt mij ook op de rit.' ●

HET BELANG VAN BIODIVERSITEIT

(en wat je er zelf aan kunt doen)
Biodiversiteit gaat over soortenrijkdom en heeft betrekking op al het leven – dieren, planten, schimmels enzovoorts – die leven in uiteenlopende ecosystemen. Zo'n systeem blijft weerbaar dankzij een gezonde soortenrijkdom. Op die manier zorgt biodiversiteit voor schoon water, vruchtbare grond en een stabiel klimaat. En levert zij ook voedsel en grondstoffen voor huisvesting, kleding, brandstof en medicijnen. Deze natuurlijke hulpbronnen zorgen dat we kunnen bestaan. Iedereen kan bijdragen aan een betere biodiversiteit, bijvoorbeeld door je tuin of balkon zo groen mogelijk in te richten.
Kijk op: maakgrijsgroener.nl

IEDER BEETJE IS BETER

Als het om duurzame keuzes gaat, willen we elkaar nog wel eens de maat nemen. Maar helpt ons dat echt vooruit? Wij juichen alle duurzame keuzes toe. Want hoe meer duurzame stappen we samen zetten, hoe meer impact we maken. Woordkunstenaar Derek Otte vat ons perspectief in een gedicht.

door twee stappen naar beter en eentje terug
bewegen we tenminste 'n béétje naar voren
het hoeft niet meteen veel, het gaat vaak ook niet vlug
maar met daarom niks doen... is álles verloren

we zouden eigenlijk dít, misschien beter dát
om onze nobele doelen te behalen
alleen met steeds roepen om een hogere lat
is 't kleinste pogen al gedoemd om te falen

in één keer ~~pefrect~~ perfect; een onmogelijk streven
juist falen is leren en leren weer winnen
wie de tijd neemt en ook de ruimte blijft geven
weet ondanks het eind zoek met moois te beginnen

liever doen wat er kan, dan slechts weten hoe 't moet
wijzen of wijs zijn; liever wezen in wezen
goed genoeg is het nooit maar er lukt genoeg goeds
door stappen te zetten, met durven bewegen

#iederbeetjeisbeter

Derek Otte

Kunstenaars en de klimaatcrisis

Dit voorjaar vonden op veel plekken in de wereld klimaatstakingen plaats, georganiseerd door *Fridays for Future*. Greta Thunberg zette deze beweging in gang om druk uit te oefenen op regeringen en zo veranderingen te bewerkstelligen. Ter onderstreping van de klimaatstakingen ontwierpen jonge kunstenaars posters met hun belangrijkste boodschappen. Klimaatstakers hangen ze voor hun raam en plaatsen de beelden op social media. Met de boodschap: ‘Vecht mee. Want er is geen planeet B.’

ANISA MAKHOUL

Het werk van de Amerikaanse kunstenaar Anisa Makhoul draait om de schoonheid van de alledaagse wereld om haar heen.
‘Een paar jaar geleden bleek de glasfabriek aan de overkant van de school van mijn zoon geen luchtfilters op hun schoorsteen te hebben. De lucht rond de fabriek was vergeven van een enorme hoeveelheid lood, ook in de speeltuin waar mijn zoon geregeld speelde. Terugkijkend konden mijn zoon en ik ons geen tijd herinneren waarin we ons zo slecht hadden gevoeld. Fabrieken zijn onze grootste vervuilers. Het glasbedrijf loste het probleem alleen op omdat ze werden betrapt. We hebben meer innovatieve manieren nodig om dingen aan te pakken, zodat we allemaal gezond kunnen leven.’

KARABO POPPY

Karabo Poppy ontwikkelde zich door zich te concentreren op haar directe omgeving in Zuid-Afrika. 'Ik wilde een poster maken die specifiek ingaat op het effect van opwarming van de aarde op het Afrikaanse continent. Er zijn foto's die laten zien hoe de top van de Kilimanjaro in Kenia snel is verslechterd en gesmolten. Ik voel de drang om de aarde te omhelzen en haar bijna gerust te stellen dat haar kreten niet aan dovemans-oren zijn gericht, dat velen zich verenigen om deze verwoesting ongedaan te maken, er is geen planeet na deze.'

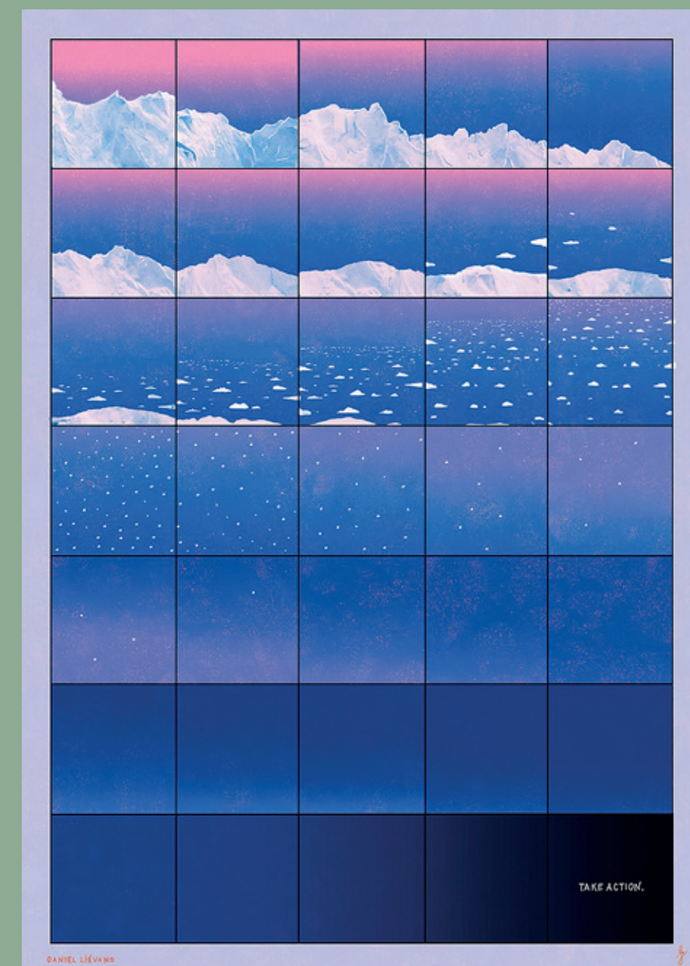

DANIEL LIÉVANO

De Colombiaanse illustrator Daniel Liévano speelt met de realiteit in zijn abstracte werken.
'Wat ik leuk vind aan abstract werken, is dat je de compositie als geheel kunt waarderen. In één keer, zonder afbreuk te doen aan de boodschap. Door alleen kleur te gebruiken, wil ik emotie overbrengen. De aarde gaat door een degradatie, letterlijk. Ik hoop dat het ons eraan herinnert om actie te ondernemen.'

WALID BUKHARI

Walid Bukhari is een in de VS gevestigde typografisch kunstenaar die zijn berichten slim in afbeeldingen weeft.
'Klimaatverandering voelt ver weg als er geen grootschalige veranderingen plaatsvinden in je directe omgeving. Mijn bedoeling is om te benadrukken dat zoiets vertrouwds als het weer dat je elke dag volgt, een direct gevolg is van klimaatverandering.'

STEFAN MARX

Stefan Marx is een Duitse kunstenaar die zijn verhalen vertelt met eenvoudige, dunne lijnen.
'De wereld zweet. Het is te warm. Ik wilde dit simpele feit op een eenvoudige manier tekenen.'

YEJI YUN

In het werk van illustrator Yeji Yun uit Seoul vind je vaak mensen en dieren in perfecte harmonie.
'Ik wil de boodschap benadrukken dat er geen tijd is om af te wachten. Wij zijn de laatste generatie met een echte kans om de wereld te redden. We moeten nu direct handelen.'

Bron: **wepresent.wetransfer.com**

Piet Sprengers

‘Weder-kerigheid mag meer centraal staan’

Als corona ons iets heeft geleerd, is het dat we als samenleving kritisch moeten kijken naar economische automatismen. Jarenlang vertrouwde de overheid op marktdenken en stuurde zij op economische groei. We vragen Piet Sprengers, manager duurzaamheids-strategie en -beleid bij ASN Bank, na te denken over een menselijker alternatief.

TEKST Iwan Oving
BEELD Josje Deekens

Stel dat je als Marty McFly (hoofdpersoon in de filmklassieker Back to the future) naar het verleden kon reizen en daar iets zou kunnen aanpassen, naar welk jaar zou je reizen en wat zou je aanpassen?
‘Ik zou een jaar of 50.000 teruggaan in de tijd om de mens uit te rusten met een langetermijn-gen. Maar gelukkig kan dat helemaal niet, stel je voor!’

Waarom hebben we die eigenschap nodig?
‘Problemen die vandaag, volgende week of volgende maand op ons afkomen geven we nog steeds voorrang op de klimaatuitdaging die gestaag op ons afkomt. Zo’n langetermijn-gen hebben we dus niet. Maar wat we wel hebben is moreel besef. Dat je rekening houdt met andere mensen en met de generaties die na ons op aarde leven. Die weder-kerigheid mag meer centraal staan.’

Terug naar het heden, wat is er mis met economische groei als doel voor een samenleving?
‘Het legt een disbalans in ons economische systeem bloot. De aarde geeft ons vruchtbare grond, schoon water en zuurstof. Bedrijven maken daar gratis gebruik van, alsof ze een schuurtje met gratis spullen hebben ontdekt. Hoe meer spullen ze uit die schuur halen, hoe groter de economische groei. Ze hebben er alleen nooit aan gedacht om die voorraden weer aan te vullen.’

Waar kunnen we ons als samenleving beter op richten?
‘Op zaken die een samenleving een samenleving maken: goed en breed toegankelijk onderwijs, betaalbare gezondheidszorg, betaalbare huur- en koopwoningen en meer ruimte voor spel en cultuur.’

Van economische groei naar zachte waarden is een grote stap...
‘Bedenk je een methode die de werkelijkheid in getallen benadert, dan krijg je meestal meer mensen mee. Wij hebben dat ook gemerkt toen we in 2015 een rekenmodel ontwikkelden om de CO_2-uitstoot van onze bankactiviteiten inzichtelijk te maken. Ook om de vooruitgang in zachte doelen te meten, kun je een meetmethode goed gebruiken. Maar het blijft een model, niet de werkelijkheid.’

Hoever zijn we in Nederland op dat vlak?
‘Aan het begin van de jaren 70 deed econoom Roefi Hueting hier pionierswerk. Hij bedacht een methode om de welvaart van Nederland te meten en de schade aan de natuur in te prijzen. Tegenwoordig is er de Brede Welvaartsmonitor van het CBS.’

> ‘Systemen veranderen pas als mensen willen dat ze veranderen’

Waarom hoor je daar zo weinig over?
‘Die modellen ontwikkelen is één, er als politiek op sturen is iets anders. Wat nu gebeurt is dat de politiek op oude indicatoren blijft sturen. Bij klimaatmaatregelen wordt gestuurd op indicatoren uit de ‘oude economie’. Niet op doelen die passen bij het tegengaan van een mondiale klimaatcrisis.’

Heb je een verklaring voor die kloof?
‘De politiek discussieert niet meer over de vraag wat voor samenleving we eigenlijk willen. Het land wordt gemanaged maar niet gestuurd. Daar zit een ideologie achter. De markt bepaalt hoe de gezondheidszorg, het onderwijs, de woningmarkt en de energievoorziening eruit moeten zien.’

Zie je voortekenen van een systeemverandering?
‘Die zijn er wel. Systemen veranderen pas als mensen willen dat ze veranderen. Jongeren in Nederland hechten steeds minder aan het bezit van spullen. Je ziet dat de ideologie van marktwerking begint af te brokkelen. Ook hoopvol vond ik de uitspraak die VNO-NCW begin dit jaar deed: Nederland is er niet voor bedrijven, bedrijven zijn er voor Nederland.’

Tot slot: als we geen talent hebben om langetermijn-problemen prioriteit te geven. Hoe positief of negatief ben je dan over ons vermogen om de klimaatcrisis op te lossen?
‘Met name in de fossiele-energiesector zijn er hoopvolle ontwikkelingen. De ene dag ben ik positiever dan de andere dag. Het zijn, in positieve zin, spannende tijden. Het is twee stappen vooruit, drie stappen terug en vier stappen vooruit. Daarin zie je onze voorkeur voor kortetermijndenken.’ •

META MOR FOSE

Van digipas naar planten-rek, dat is kortweg de route van Goed-van-Pas, een upcycling-project van ASN Bank zelf. Want: wat doe je met een berg kunststof digipassen die niet meer bruikbaar zijn? Met hulp van Better Future Factory en Sprinklr maakten we er een designrek van voor (klim)-planten. Een plasticreis in 6 stappen.

Je kent 'm wel, de ASN Digipas. Die had je nodig om geld over te boeken, dat kan nu ook op andere manieren. Om de grondstoffen van de overtallige digipassen niet verloren te laten gaan, hebben we er een nieuw product van gemaakt. We deden dit samen met onze partners: de product-ontwerpers van Better Future Factory, gespecialiseerd in duurzame kunststof producten, en duurzaam-plantenbedrijf Sprinklr, lid van onze community Voor de Wereld van Morgen.

GOED-VAN-PAS

Wat maakt dit Goed-van-Pas-project bijzonder en belangrijk? Ten eerste is het een goed voorbeeld van upcycling: we geven oud plastic een nieuw duurzaam nut. Van de af te danken berg rode digipassen maken we een innovatief, circulair product dat (na ingebruikname) de biodiversiteit versterkt, namelijk een plantenrekje voor buiten op de muur, inclusief biologische plant van Sprinklr. Tijdens het ontwikkelen van dit nieuwe product werken we nauw samen met jonge duurzame ondernemers. Daarnaast draagt het bij aan de biodiversiteit: met het plantenrekje realiseren we, samen met onze klanten, extra vierkante meters groen.

OOK EEN REKJE KOPEN?

Deze zomer gingen de eerste 500 plantenrekjes in de verkoop. Wil je er ook één bestellen? Check even op de website van ASN Bank www.asnbank.nl/goedvanpas of er nog rekjes zijn. Bij het plantenrekje krijg je een biologisch gekweekte klimplant van Sprinklr geleverd. De verkoopprijs is € 49,95 (incl. btw en verzending).

GROENTE OP JE GEZICHT?

Foto: Eva Krebber

Van een biologische moestuin van hun moeder naar een lijn met huidverzorgingsproducten op basis van groente. Dat is het paadje dat Angela en Cathy Ursem volgden toen zij in 2020 het merk Food for Skin lanceerden. Geprakte groenten voor op je gezicht? Nee, oliën verkregen uit groenten en groentezaden. Het idee ontstond nadat een van de zussen een 100% natuurlijke gezichtscrème zocht en in een woud van keurmerken en ingrediëntenlijsten verdwaalde. Samen met haar zus besloot ze om het product maar zelf te gaan maken. Een paar jaar later is er een biologische, vegan en dierproefvrije lijn met verzorgingsproducten zonder microplastics. Dat laatste wordt onderschreven door The Plastic Soup Foundation, getuige de zero-plastics-inside-stempel.

GENOEG VAN DIE BETONLOOK?

Als het aan Cerian van Gestel ligt komt er een einde aan de opmars van de stoeptegel in Nederland. Met haar website guerillagardeners.nl roept ze andere groenliefhebbers op om een tegel in te ruilen voor een plant. Een nobel doel want het houdt Nederland koeler, vangt regenwater op en werkt stressverlagend. De Brit Richard Reynolds plantte het zaadje met een blog over zijn Londense guerrilla-tuinier-activiteiten. Een paar jaar later lanceerde Cerian de Nederlandse variant, de Engelstalige naam bleef. Inmiddels zijn er honderden guerrilla-tuiniers die haar voorbeeld volgden.

VLIEGENDE START VOOR DUURZAME ONDERNEMERS

Dit jaar vindt de 14e editie van de ASN Bank Wereldprijs plaats. Inschrijven kan tot en met 10 september 2021. De start-ups die deelnemen maken kans op extra publiciteit, training, coaching, een netwerk én een geldbedrag. Misschien word jouw start-up wel de nieuwe Seepje, Somnox, Yoni of Wilder Land.

Met je vorige douche je volgende douche mogelijk maken

Duurzame warmte voor iedereen is de missie van Auke de Vries en Sander Wapperom. Met hun bedrijf De Warmte ontwikkelen ze slimme producten die de duurzame warmtetransitie versnellen. Zoals de Heatcycle, een installatie die warmte onttrekt uit afvalwater. De gemiddelde temperatuur van afvalwater is een behaaglijke 27 °C. Door dit water af te koelen naar 2 °C kan de warmte er aan worden onttrokken. Die warmte kan weer gebruikt worden, bijvoorbeeld voor je volgende douchebeurt. In 2020 won De Warmte de 1e prijs in de ASN Bank Wereldprijs-competitie. Scan de QR-code en bekijk de video.

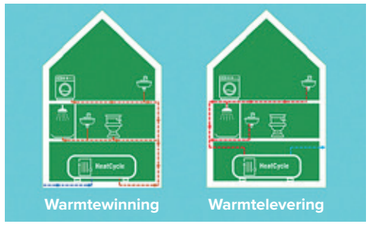

Foto: Josje Deekens

SCHUTTING

Het gras is groener bij de buren. Dankzij social media kunnen wij dat tegenwoordig van steeds dichterbij in *high definition* zien. De schutting is neergehaald. We gieten filters over ons gras in plaats van water, alles moeten we nú delen in plaats van later. Zo laten we elkaar weten hoe goed het ervoor staat, maar wat zou er gebeuren als we de schutting terugbouwen?

Mensen maken zichzelf helemaal gek door de ander constant drukker bezig te zien, succesvoller te zien, mooier te zien en zo vergeet men zelf te zijn. Wat bedoeld was als middel voor connectie, is uitgegroeid tot iets waardoor sommigen de connectie met zichzelf kwijtraken. 'Zelf' en 'zelfbeeld' staan steeds verder uit elkaar door het gebruik van filters, Photoshop en andere illusies. Om de connectie te herstellen voelen sommigen zich gedwongen een stap terug te nemen.
"Ff offline komende week."
"Ik neem even een break van Insta. Mental health dingen."
"Ik ben zó klaar met deze app. Over een paar maanden terug."

Afstand nemen van social media lijkt een nieuwe socialmediatrend: scherm uit en wandelen. Een goed idee, maar er mist nog bewustzijn. Als we de connectie met onszelf willen vinden, is het nodig te beseffen dat wij onszelf niet in de natuur kunnen plaatsen. Wij zijn zelf deel van de natuur. Zorgen voor de natuur begint dus bij zorgen voor jezelf. Daar hoeft geen *#selfcare* bij te komen kijken, want als we elke keer dat we buiten zijn iets op social media plaatsen, waar zijn we dan echt *connected* mee?

We mogen meer offline delen, naar elkaar omkijken in plaats van opkijken, en vooral weer met liefde naar onszelf kijken. We zijn nog niet klaar om het succes van een ander te zien zonder prestatiedruk te voelen. Alessandro Baricco heeft de juiste woorden, laten we 'alle muren die we te snel naar beneden hebben gehaald opnieuw optrekken; ze onmiddellijk weer aan stukken slaan zodra iedereen in staat is om zonder muren te leven.'

Focus op je eigen grasveld. Wat je water geeft dat groeit. Gun het ook de ander, als daar wat groters bloeit. Weersta de neiging steeds over de schutting te kijken. In net wat ander licht kan alles groener lijken. ●

Retouradres:
Postbus 93514, 2509 AM Den Haag

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas